

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 08.11.2013 i Oslo tingrett,
Sak nr.: 11-089355TVI-OTIR/06
Dommer: Tingrettsdommer Bjørn Askim

Ludvig Fredrik Fasting Torgersen

Jan Tennøe

mot

Staten v/Kommisjonen For
Gjenopptakelse Av Straffesaker

Ass. regjeringsadvokat Advokat Tolle
Stabell

DOM

Sakens bakgrunn

På vegne av Fredrik Fasting Torgersen tok Jan Tennøe ved stevning av 20.05.11 ut søksmål mot staten v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Gjenopptakelseskommisjonen) og Justis- og beredskapsdepartementet. Det ble lagt ned slik påstand:

- 1. Gjenopptakelseskommisjonens vedtak av 6. desember 2006 og 26. august 2010 for Fredrik Fasting Torgersens begjæring om gjenopptakelse av Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot ham er ugyldige.*
- 2. Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot Fredrik Fasting Torgersen gjenopptas.*
- 3. Subsidiært: Riksadvokaten plikter å begjære gjenopptakelse av Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot Fredrik Fasting Torgersen.*
- 4. Atter subsidiært: Gjenopptakelseskommisjonen plikter å treffe beslutning om gjenopptakelse til fordel for Fredrik Fasting Torgersen for så vidt gjelder Eidsivating lagmannsretts dom av 16. juni 1958 mot ham.*
- 5. Atter subsidiært: Gjenopptakelseskommisjonen plikter å behandle Torgersens begjæring om gjenopptakelse på nytt med medlemmer som ikke til nå har vært medlemmer eller varamedlemmer i kommisjonen.*
- 6. Fredrik Fasting Torgersen tilkjennes sakens omkostninger.*

Ved tilsvaret av 05.09.11 bestred staten Torgersens krav og la ned slik påstand:

- 1. Stevningens påstand pkt. 2, 3, 4 og 5 avvises.*
- 2. Staten v/Justis- og politidepartementet og Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker frifinnes.*
- 3. Staten v/Justis- og politidepartementet og Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker tilkjennes sakskostnader.*

I tilsvaret ble det begjært stansing av saken i påvente av rettskraftig avgjørelse i den såkalte Baneheia-saken, hvor gyldigheten av Gjenopptakelseskommisjonens vedtak var behandlet og omfanget av domstolenes prøvingskompetanse var vurdert i Oslo tingretts dom av 01.09.11 (sak 11-000612TVI-OTIR/06).

Ved prosesskrift av 28.09.11 motsatte Torgersen seg at saken ble stanset. Retten traff ved kjennelse av 14.10.11 avgjørelse om stansing av saken med slik slutning:

"Sak nr. 11-089355TVI-OTIR/06 stanses inntil saken mellom Viggo Kristiansen og staten ved kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Oslo tingretts sak nr. 11-000612TVI-OTIR/06) er rettskraftig avgjort."

Torgersen anket kjennelsen den 31.10.11. Staten inngav anketilsvar den 05.12.11. Mens saken var stanset – og sakens dokumenter var oversendt lagmannsretten for avgjørelse av anken over stansningskjennelsen – inngav saksøker prosesskrift til Oslo tingrett den 30.04.12. I prosesskriftet ble det, under henvisning til at Høyesterett hadde avsagt dom i Baneheia-saken, opplyst at det ikke lenger forelå noen rettslig interesse i å få avgjort anken og Torgersens sak ble begjært igangsatt. Prosesskrivet ble oversendt Borgarting lagmannsrett. Ankesaken ble hevet ved Borgarting lagmannsretts kjennelse av 23.05.12 under henvisning til at Høyesterett 29.03.12 hadde avsagt dom i Baneheia-saken. Dommen ble avsagt av Høyesterett i storkammer og var enstemmig, jfr. Rt-2012-519. Oslo tingrett mottok dokumentene i retur fra Borgarting lagmannsrett den 28.09.12. Etter prosesskriv fra saksøker av 07.11.12 hvor det ble minnet om saken, etterspurt hva retten hadde foretatt seg og bedt om at saken ble igangsatt, meddelte retten ved brev av 12.11.12 at saken var igangsatt.

I prosesskrift av 05.12.12 viste staten til Høyesteretts storkammeravgjørelse og anførte blant annet at det ikke kunne gis dom i samsvar med Torgersens påstand pkt. 2 om at saken skal gjenåpnes. Videre ble det blant annet anført at:

"Kravet i stevningen pkt. 1 går ut på at avgjørelse 6. desember 2006 og 26. august 2010 er ugyldige. Domstolene kan prøve gyldigheten av kommisjonens avgjørelse. Men Torgersens ugyldighetskrav bygger i all hovedsak på påstandsgrunnlag som faller utenfor det domstolene kan prøve. Som det fremgår av stevningen side 1, er de påberopte ugyldighetsgrunner "først og fremst at bevisene slik de nå må forstås, ikke gir kommisjonen anledning til å avslå gjenopptakelse" (s.1). I samsvar med dette retter stevningen og senere prosesskriv seg i all hovedsak mot kommisjonens bevismessige vurderinger og konklusjoner – i særdeleshet hva gjelder tannbittbeviset, avføringsbeviset og barnålbeviset... I tillegg gjøres det gjeldende at det ikke foreligger nok bevis som kan begrunne Torgersens uskyld med den sikkerhet som en straffedom forutsetter..."

Etter Høyesteretts dom er det klart at domstolsprøvingen er mer begrenset enn det som ble lagt til grunn i tilsvaret hva gjelder kommisjonens saksbehandling. Når domstolene ikke kan prøve kommisjonens bevisbedømmelse, får det også konsekvenser for prøvingen av kommisjonens utredning og begrunnelse."

Deretter ble det vist til avsnitt 77 i dommen, hvor det heter:

Domstolene må derimot prøve om kommisjonen har fulgt grunnleggende saksbehandlingsregler, for eksempel at kravene til habilitet og kontradiksjon er oppfylt –

noe som også er forutsatt av Høyesteretts ankeutvalg i Rt-2008-1571. Med mindre det er tale om grove og åpenbare feil, må imidlertid andre sider av kommisjonens saksbehandling falle utenfor prøvingsadgangen. Jeg finner grunn til særlig å nevne kommisjonens utredningsplikt. Utredningsplikten er helt sentral i kommisjonens arbeid for å klarlegge de faktiske forhold, og det ville bryte med grunntanken bak etableringen av kommisjonen om domstolene kunne overprøve kommisjonens vurderinger av hvilke utredninger som er nødvendige. Som fremholdt i proposisjonen side 104, uttrykker bestemmelsen om utredningsplikt en rettslig standard som forutsetter en nærmere avveining i den enkelte sak. Domstolene kan vanskelig prøve om denne standarden er overholdt uten å måtte bevege seg inn på bevisbedømmelsen.

--

Videre heter det i prosesskrivet:

"Saksøkers påstandsgrunnlag knyttet til kommisjonens utredning, begrunnelse og øvrige bevis i straffesaken kan etter dette ikke prøves i et gyldighetssøksmål (se tilsvaret pkt. 4.2). Saksøkers krav om fremleggelse av bevis som skal underbygge Torgersens skyld kan dermed heller ikke tas til følge. De aktuelle bevis er ikke relevante for saken, jf. tvisteloven § 21-7 (1). Av samme grunn vil staten heller ikke kommentere saksøkers spørsmål knyttet til barnårsbeviset eller andre bevis for Torgersens skyld, se prosesskriv av 28. september 11 (dok. 15) pkt. 3 og 7.

Det som gjenstår av søksmålet , og som kan prøves i et gyldighetssøksmål, er om kravene til habilitet er oppfylt."

Videre heter det i prosesskriftet under pkt. 4 om videre saksbehandling:

"Etter at saksøker har redegjort nærmere for sitt syn vil det være hensiktsmessig om tingretten innkaller til et saksforberedende møte for å vurdere den videre behandlingen av saken. I forlengelsen av dette vil det være ønskelig at retten tar stilling til om saksøkers krav helt eller delvis må avvises, jf. tvisteloven § 9-6 (3). Det er ikke hensiktsmessig først å ta stilling til dette som ledd i hovedforhandlingen. Det vises til at dersom saken skal behandles i samsvar med opplegget i stevningen må det settes av mange uker, mens det vil være tilstrekkelig om det settes av en dag til hovedforhandlingen om retten bare skal ta stilling til habilitetsinnsigelsen".

Ved brev av 11.12.12 tilskrev retten Torgersens prosessfullmektig således:

"Retten finner i likhet med Regjeringsadvokaten at stevningen er mangelfull. Det vises til ovennevnte prosesskrift pkt. 4, jfr. tilsvaret pkt. 1.2. Retten ber om at saksøker nærmere redegjør for sitt syn med hensyn til hva som kan prøves innenfor de rammer som er trukket opp i storkammeravgjørelsen i Rt-2012-519. Likeledes ber retten om at dokumentasjon

som bebudet i prosesskriv av 28.09.11 pkt. 2 (dok. 15) blir framlagt, og at det ved bevisframleggelsen redegjøres for hva beviset skal godtgjøre, jfr. tvisteloven § 21-6.

*Frist for ovennevnte redegjørelse og bevisframleggelse settes til **07.01.2013.**"*

I prosesskriv datert 03.01.13, mottatt av retten 08.01.13, ble den etterspurte dokumentasjon ikke framlagt. Med hensyn til saksøkers syn på storkammeravgjørelsen heter det blant annet :

"Motstriden mellom storkammerdommen og lovforarbeidene er så stor og aldeles klar at storkammerdommen etter min oppfatning er i strid med vår statsforfatning. Domstolene plikter i henhold til etablert sedvanerett for vår statsforfatning å følge vår lovgivning med mindre rettskilder av høyere eller sidestilt rangordning kommer inn og kan begrunne at loven fravikes. Det anføres derfor at de domstoler som skal vurdere Torgersens sak, plikter å dømme i henhold til vår lovgivning og ikke i henhold til den mening 11 av våre høyesterettsdommere har gitt uttrykk for og som er motsatt av Stortingets svært klart uttalte mening i lovens forarbeider."

Og om forståelsen av dommen, heter det blant annet:

Det er følgelig utvilsomt at domstolene i henhold til storkammerdommen også kan prøve om "grunnleggende saksbehandlingsregler" er fulgt.

Så langt er det grunn til å oppsummere at storkammerdommen gir domstolene anledning til å prøve om saksbehandlingsfeil av en viss karakter er gjort. Og er slike feil gjort, kan domstolene prøve vedtaket. Statens avgrensingsanførsel må anses som en uhjemlet anførsel i strid med de klare rettskilder som staten selv har påberopt seg. I tillegg er anførselen ubegrunnet.

..

Spørsmålet blir så i hvilken utstrekning storkammerdommen avskjærer domstolene fra å prøve feil under den skjønsmessige bevisbedømmelse. Slik storkammerdommen er formulert, kan det se ut til at enhver prøving her er unntatt fra prøvelse. Men slik kan storkammerdommen ikke forstås. Storkammerdommen har ikke tatt stilling til et konkret tilfelle. Dommen er kun en generell ytring om hvordan en lov skal forstås. Man kan ikke legge til grunn at Høyesteretts behandling er så grundig at det er tenkt på alle mulige tilfelle og at retten har ment at alle mulige skjønsmessige feil, uansett hvor gale eller graverende de måtte være, skal komme inn under rettens fritak for prøvelse. Heller ikke har retten vurdert rekkevidden av uttalelsene i dommen i forhold til menneskerettighetene.

Og videre blant annet:

"Det anføres også at vi i den rettsstat vi oppfatter Norge å være, må ha ett enkelt rettslig prinsipp for vår rettshåndhevelse som må ha forrang fremfor alle andre mulige rettslige prinsipper og regler. Dette prinsipp er at ingen som beviselig er uskyldig, skal dømmes til straff..

Dette prinsipp er så sentralt og vesentlig at man kan ikke anta at Høyesterett ved sin storkammerdom har ment å avskjære prinsippet fra å komme til anvendelse. I hvert fall måtte Høyesterett da ha uttalt seg klarere enn det retten har gjort. Og skulle Høyesterett likevel ha ment dette, må dommen antas å være i strid med menneskerettighetene, den europeiske menneskerettskonvensjon og de prinsipper som følger av vår egen grunnlov..

Det anføres at dette prinsipp er så vesentlig at det har trinnhøyde (rangordning) som medfører at Stortinget i vanlig lov ikke kan sette prinsippet til side. Høyesteretts fortolkning av en slik rettskilde får ikke høyere rangordning eller trinnhøyde enn rettskilden (loven) som er blitt tolket. Så selv om Høyesterett mot all formodning skulle ment å avskjære enhver prøvelsesmulighet for domstolene, anføres det at denne avskjæringen er i strid med rettskilder av høyere rangordning. I den utstrekning en domstol kommer til at det er utvilsomt at Torgersen er uskyldig, skal derfor domstolene uten begrensninger av det som fremkommer av storkammerdommen, oppheve Gjenopptakelseskommisjonens avslag.

Det er min pretensjon at vår rettstilstand må oppfattes på denne måten. Tingretten plikter derfor å vurdere om jeg skal gis medhold i min pretensjon."

Ved rettens brev av 08.03.13 til prosessfullmektigene ble det opplyst at retten ville innkalle til et saksforberedende møte. Fra brevet hitsettes:

Temaet for dette møtet skal være den videre behandling av saken, herunder om saksøkers krav helt eller delvis skal avvises, jfr. prosesskrift av 05.12.12 fra ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell. Retten vil etter muntlig forhandling, ta stilling til avvisningsspørsmålet.

Partene bes tilkjennegi ledige datoer for et saksforberedende møte i tidsrommet ultimo april måned/primio mai måned 2013. Tilbakemelding imøteses innen 20.03.13."

Ved e-post av 15.03.13 fra ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell ble det opplyst at han kunne møte i tidsrommet 22. – 30.04, 06.05. og 08.05.

I prosesskrift av 20.03.13 motsatte Tennø seg at det skulle avholdes et saksforberedende møte med et slikt formål som tingretten hadde angitt. Det ble anført at det var flere forhold som var forklart i tidligere prosesskriv 03.01.13 som først måtte være avklart mellom

partene eller som retten måtte ha full kjennskap til før retten kunne ta stilling til en avvisningspåstand. Tennø fant grunn til å stille spørsmål ved om *"dommeren i det hele tatt før varsel om saksforberedende møte ble utstedt, har lest dette omfattende prosesskrivet og vurdert det som står der. Det ser nemlig ikke ut til at han kan ha gjort det."* Det ble videre anført at statens påstand var i strid med loven og forarbeidene og gikk langt videre enn det som fulgte av storkammeravgjørelsen. Ifølge Tennø kunne storkammeravgjørelsen *"om den legges til grunn,.. i høyden – slik jeg har forklart i mitt prosesskrift 3. januar – bare begrunne en liten del av det Regjeringsadvokaten krever avvist"*. Det ble vist til at graden av uforsvarlighet som var utvist av Gjenopptakelseskommisjonen ville ha betydning for om ugyldighetsgrunner forelå og at graden av uforsvarlighet hadde retten *"ingen sjanse til å gjøre seg opp en forsvarlig mening om uten å ha satt seg grundig inn i fakta"*, noe som betinget en *"bevisførsel som vil være omtrent like omfattende som en full hovedforhandling i saken"*. Retten hadde derfor ifølge Tennø ingen mulighet til å ta stilling til avvisningsspørsmålet på noen forsvarlig måte før hovedforhandling var avholdt.

Det ble i samme prosesskrift framsatt inhabilitetsinnsigelser mot dommeren, hvorfra hitsettes:

"Det er åpenbart at et saksforberedende møte som dommeren legger opp til, ikke vil gi retten noe i nærheten av de forutsetninger som retten trenger for (på en forsvarlig måte) å ta stilling til hvilke ugyldighetsgrunner som kan gjøres gjeldende mot forvaltningsvedtaket.

Når dommeren varsler at han likevel tar sikte på å treffe avgjørelse i saken allerede nå til tross for at ingen forhold er på plass for å treffe et slikt vedtak, er det vanskelig å forstå annet enn at dommeren tar sikte på å avvise hele søksmålet på det grunnlag som Regjeringsadvokaten har lagt opp til og i tråd med Regjeringsadvokatens påstand. Med andre ord avvisning uten at det ses hen til hvilke ugyldighetsgrunner Gjenopptakelseskommisjonens vedtak lider av. Regjeringsadvokatens påstand er jo i dette henseende helt ubegrunnet.

En avvisning slik saken nå står, vil ha lite med alminnelig rettsanvendelse å gjøre. I stedet er det tale om en klar rettsfornektelse hvor dommeren til og med må antas å være ukjent med de grunner som taler mot et slikt vedtak. En slik rettsfornektelse basert på en slik saksbehandling fra rettens side vil jeg ikke medvirke til, og jeg ser uteblivelse fra et saksforberedende møte som den beste måten jeg kan markere dette på.

Og videre heter det:

Jeg har tidligere antydnet at norske domstoler ikke er til å stole på når det gjelder gjenopptakelsessaker som Torgersens. Jeg vil hevde at jeg har et godt grunnlag for å antyde noe slikt. Den behandling Torgersen nå utsettes for av Oslo tingrett, gir grunn til

ettertanke. Dessverre gir behandlingen også grunn til å frykte at den saksbehandlende dommer ikke tar sikte på å gi saken en alminnelig og upartisk behandling, blant annet med en fremdrift slik tvisteloven forutsetter. Dommerens behandling av saken til nå kan knapt kalles saksforberedelse. Stevning ble tatt ut i mai 2011. I de nesten to årene som har gått, har dommeren gjort svært lite for å bringe saken nærmere hovedforhandling ved at motparten for eksempel ikke en gang er gitt pålegg om å gi uttrykk for sitt syn på faktum. Og det ser ut til at dommeren vil forsøke å få avsluttet saken endog før sakens relevante opplysninger er gitt.

..

Jeg ber derfor om at justitiarius i Oslo tingrett eller dommerens avdelingssjef skifter ut den saksbehandlende dommer. Dette prosesskrift begjæres derfor fremlagt for de to til forføyning, og jeg ber om at det bekreftes fra den nåværende saksforberedende dommer at denne begjæring etterkommes. Jeg ber også om å bli tilstillet den avgjørelse som treffes av den av de to som tar stilling til min begjæring."

Oslo tingrett ved tingrettsdommer Torkjel Nesheim avsa den 25.04.13 kjennelse med slik slutning:

"Tingrettsdommer Bjørn Askim viker ikke sete i sak 11-089355TVI-OTIR/06."

Fra rettens merknader hitsettes:

"Retten kan på bakgrunn av de konkrete forholdene i denne saken ikke se at foreligger forhold som gjør dommer Askim inhabil. Det foreligger ingen uttalelser eller avgjørelser fra saksforberedende dommer som gir uttrykk for at han har gjort seg opp en mening om utfallet av statens avvisningskrav eller hva som blir resultatet i rettens avgjørelse etter at det saksforberedende rettsmøtet er avholdt. At saksforberedende dommer allerede har bestemt seg for å avvise søksmålet i samsvar med statens krav fordi han nå har innkalt til saksforberedende rettsmøte og har opplyst at han vil ta stilling til avvisningsspørsmålet etter muntlige forhandlinger, kan det etter rettens syn ikke være grunnlag for. Innkallingen til saksforberedende rettsmøte med den temaanvisning og det formål som er angitt i innkallingen, må anses som en fullt ut forsvarlig saksstyring i saken i samsvar med tvistelovens formål og de plikter saksforberedende dommer har. Retten viser i denne forbindelse bl.a. til tvisteloven §§ 11-6 og 9-6 (3). Høyesteretts avgjørelse i Baneheia-saken, Rt-2012-519, og behovet for å avklare påstandsgrunnlag og omfanget av en hovedforhandling, tilsier at et slikt saksforberedende rettsmøte med partene er nødvendig. Dersom Torgersens prosessfullmektig mener at retten ikke vil ha et forsvarlig grunnlag for å ta stilling til avvisningsspørsmålet etter at det saksforberedende rettsmøte er avholdt, vil det være adgang til å benytte rettsmidler mot en avgjørelse som eventuelt går i Torgersens disfavør."

Kjennelsen er rettskraftig.

Saksforberedende rettsmøte ble avholdt den 11.09.13. Fredrik Fasting Torgersen møtte sammen med sin prosessfullmektig Tennøe, samt professor Ståle Eskeland. Staten møtte med sin prosessfullmektig, ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell og advokat Ole Kristian Rigland.. Videre møtte leder av Gjenopptakelseskommissjonen Magne Svor, samt statsadvokat Anne Katteland.

Ved brev av 13.09.13 tilskrev retten prosessfullmektigene således:

"Det vises til saksforberedende rettsmøte den 11.09.13.

Det ble her av Regjeringsadvokaten framsatt begjæring om forenklet domstolsbehandling etter tvisteloven § 9-8 med hensyn til saksøkers krav om ugyldighet (påstandens pkt. 1 i stevningen). Stevningens påstand pkt. 2 – 5 ble frafalt under rettsmøtet.

*Under det saksforberedende rettsmøtet anmodet saksøkers prosessfullmektig om å få en tilleggsfrist på 4 uker for å komme med ytterligere bemerkninger bl.a. med hensyn til domstolenes prøvelsesadgang sett i lys av Høyesteretts avgjørelse i storkammer (RT-2012-519). Det ble etter dette gitt en frist fram til **14.10.13** for merknader.*

Regjeringsadvokaten har anmodet om å få en frist for merknader til ovennevnte prosesskrift fra saksøkeren. Frist for saksøkte for eventuelle merknader settes etter dette til 2 uker etter mottakelsen av nevnte prosesskrift. Retten vil etter dette tidspunkt da enten avsi dom etter forenklet domstolsbehandling i medhold av tvisteloven § 9-8, hvis vilkårene for dette er til stede, eller så fortsetter saksforberedelsen med tanke på berammelse av hovedforhandling."

Fra prosesskrift fra Tennøe datert den 12.09.13, mottatt av retten den 17.09.13, hitsettes:

"Jeg viser til det saksforberedende rettsmøtet som ble avholdt den 11. september d.å. fordi dommeren på bakgrunn av dette rettsmøtet og den opplysning av saken som fant sted i dette rettsmøtet, skulle avgjøre om den anlagte prosess helt eller delvis skulle avvises i tråd med statens krav. Rettsmøtets varighet ga ikke mulighet for meg til å gå inn på alle argumenter og grunnlag som forefinnes for at retten ikke har anledning til å avvise noe som helst. Jeg henviser derfor til samtlige av mine prosesskrift og påberoper det som er anført i disse.

Det er dommeren som bestemte at det skulle avholdes et saksforberedende møte med varighet på mindre enn 5 timer for at retten skulle ta stilling til statens avvisningskrav.

Et av Regjeringsadvokatens viktigste argumenter for på dette stadium å få avvist min parts krav, var at en full hovedforhandling i saken måtte antas å kunne ta mellom 12 og 19 uker. Dette argumentet og tidsanslaget ble gjentatt tre ganger i rettsmøtet den 11. september. Dette tidsanslaget er følgelig Regjeringsadvokatens syn på hvor lang tid en hovedforhandling vil ta for at retten på en vanlig forsvarlig måte skal kunne ta stilling til om Gjenopptakelseskommisjonen har gjort så grove saksbehandlingsfeil at de i henhold til storkammerdommen av 29.03.12 kan lede til opphevelse av kommisjonens to avslag av 2006 og 2010 på Torgersens begjæringer om gjenopptakelse.

Jeg har på vegne av min part gjentatte ganger i saksforberedelsen som har ledet opp til det saksforberedende møtet som ble avholdt den 11. september protestert på det skarpeste mot et slikt saksforberedende møte. Grunnlaget for min protest har hele tiden blitt angitt å være at retten ikke på noen måte i et slikt saksforberedende møte, vil kunne tilføres de kunnskaper som er nødvendige for å kunne ta forsvarlig stilling til om hele eller deler av prosessen skal avvises. I rettsmøtet gjentok jeg selvfølgelig denne innvendingen.

Det mer spesifikke grunnlag for min innvending er at det tar omtrent like lang tid og krever en like omstendelig saksbehandling å ta stilling til avvisningsspørsmålet som det vil ta å ta stilling til om min part skal gis medhold i sin påstand om at Gjenopptakelseskommisjonens to vedtak skal kjenners ugyldige. Jeg skal begrunne dette:

I henhold til storkammerdommen kan visse sider av kommisjonens saksbehandling prøves, nemlig "om kommisjonen har fulgt grunnleggende saksbehandlingsregler" eller dersom "det er tale om grove og åpenbare feil" i saksbehandlingen (se avsnitt 77 i dommen). Dersom retten finner at slike grove eller grunnleggende feil er gjort, kan altså disse feilene prøves. Dette innebærer at spørsmålet om slike feil er gjort, ikke skal avvises.

Dersom retten finner at slike feil er gjort, oppstår så spørsmålet om disse feilene leder til ugyldighet for kommisjonens vedtak. Da er det allerede tatt stilling til, fastslått og avklart av retten at saksbehandlingsfeilene er grove, åpenbare eller grunnleggende. Faktum vil nå gjennom denne prosessuelle prøvingen være klarlagt omtrent fullt ut. Derfra er veien særdeles kort til også å vurdere og ta stilling til om feilene kan ha vært utslagsgivende for det utfallet saken fikk hos kommisjonen og om vedtaket også er ugyldig.

Behandlingen av ugyldighetsspørsmålet etter at alle de prosessuelle forutsetningene er klarlagt (i den samme hovedforhandlingen), vil kanskje ta mellom en femtedel eller tiendedel av den tiden det først tok å klarlegge de prosessuelle forutsetningene fullt ut, neppe særlig mer. Med andre ord:

Avvisningsspørsmålet og grensdragningen for hva som kan prøves i henhold til storkammerdommen vil ta anslagsvis mer en tre fjerdedeler av den tiden en full prosess om både avvisning og sakens realitet vil ta.

Regjeringsadvokaten ga uttrykk for at et saksforberedende møte på 5 timer ga retten god nok innsikt til å ta stilling til avvisningsspørsmålet. Hvordan det er mulig å anføre dette når den hele prosess som bare er litt mer omfattende en avvisningsspørsmålet, vil medføre 12 – 19 uker for at retten skal få tilstrekkelig informasjon til å ta forsvarlig stilling til saken, blir uforståelig. Misforholdet mellom de to "opplysningene" fra Regjeringsadvokaten blir grotesk, og det samme adjektivet kan brukes om Regjeringsadvokatens atferd og forsøk på å villedde retten.

Faktisk er forholdet enda verre enn dette. På det nåværende tidspunkt har Regjeringsadvokaten med dommerens fulle passive støtte unnlatt å ta stilling til sakens faktiske sider. I en hovedforhandling vil han med mindre dommeren fortsetter sin bisarre saksforberedelse, ha tatt stilling til sakens faktiske sider før hovedforhandlingen starter. Jeg vil derfor anføre at det under dagens omstendigheter krever lengre tid å ta (forsvarlig) stilling til avvisningsspørsmålet enn det vil ta å ta stilling til hele saken under en ordinær hovedforhandling.

For ordens skyld gjentar jeg en del av de grove saksbehandlingsfeil eller brudd på de grunnleggende saksbehandlingsregler som kommisjonen har gjort (men viser for øvrig til øvrige anførsler i mine prosesskrift).

For barnårsbeviset er det lagt avgjørende vekt på bevis det ikke var anledning til for kommisjonen å ta hensyn til. Feil fakta er lagt til grunn for avgjørende deler av kommisjonens resonnement. Dessuten er kommisjonens logikk for dette beviset vanvittig.

For tannbittbeviset har kommisjonen ikke tatt stilling til om og hvor mye dette beviset har sviktet. Kommisjonen har dessuten lagt gale fakta til grunn ved at den har bygget på sakkyndige erklæringer som er trukket tilbake.

For avføringsbeviset har kommisjonen ikke tatt stilling til om og hvor mye dette beviset har sviktet.

For alle disse 3 tekniske bevisene har kommisjonen funnet at feil ikke får betydning fordi vi har andre bevis i saken. Herunder er det ikke så langt tatt hensyn til at alle tre bevisene har sviktet og at andre bevis som kan begrunne Torgersens skyld ikke forefinnes.

Kommisjonen har ikke forklart hvilke bevis som man etter at det er brakt på det rene at de 3 tekniske bevisene har sviktet, nå har, og som kan begrunne at Torgersen er skyldig.

Kommisjonen har ikke vurdert (eller drøftet) om disse bevisene innebærer en ny skyldvurdering i forhold til skyldvurderingen fra 1958 eller om det blir den samme skyldvurderingen som uten videre kan legges til grunn av kommisjonen for å avslå gjenopptakelse.

Kommisjonen har ikke vurdert eller drøftet om bevisene som Trekker i Torgersens favør medfører usikkerhet om dommen fra 1958 er riktig.

Kommisjonen har i den samlede "vurderingen" ikke vurdert noe som helst, bare lirt av seg en del klisjeer helt uten relevans og betydning. I tillegg har kommisjonen (nederst på side 522) i denne "vurderingen" gitt uttrykk for at vurderingene er foretatt under separatvurderingene for hvert enkelt bevis og vist til disse. Kommisjonen har følgelig gitt uttrykk for at den ikke har sett grunn til å vurdere noe som helst i den samlede vurderingen og på denne måten latt oss forstå at de innholdsløse klisjeene er nok under den samlede "vurderingen".

Det anføres etter dette at absolutt ingen av de vurderinger som kommisjonen skulle foretatt av Torgersens begjæringer er foretatt og at begjæringene derfor må anses ubehandlet.

Det anføres at de ovenfor nevnte feil er brudd på grunnleggende saksbehandlingsregler og dessuten samtidig er grove og/eller åpenbare feil ved saksbehandlingen. Det anføres også at disse feilene åpenbart har hatt utslagsgivende betydning for det resultat kommisjonen har kommet til. Om retten mot all formodning skulle komme til at feilene vurdert enkeltvis ikke er grove nok til å falle inn under det som storkammerdommen gir anledning til å prøve, så må feilene vurderes samlet. Da er det ingen tvil om at de grunnleggende saksbehandlingsregler er satt til side i en utstrekning som medfører at de i henhold til storkammerdommen "må" prøves.

Avslutningsvis påpeker jeg det selvfølgelig: Dersom det er lagt feil faktiske omstendigheter til grunn for en skjønnsmessig vurdering, så foreligger en saksbehandlingsfeil. Om denne saksbehandlingsfeilen kan prøves i henhold til storkammerdommen, avhenger om feilen er så stor at det blir tale om en grov eller åpenbar feil eller om grunnleggende saksbehandlingsregler ikke er fulgt."

Fra prosesskrift av 02.10.13 fra ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell hitsettes:

"1 Innledning

Det vises til tingrettens saksforberedende rettsmøte 11. september 2013, saksøkers prosesskriv 12. september og rettens brev 13. september.

Etter at saksøkeren har frafalt kravene i stevningens påstandspunkter nr. 2 – 5, verserer saken kun mellom Torgersen og staten v/Gjenopptakelseskommisjonen, altså samme partskonstellasjon som i Rt-2012-519 (Baneheia).

Saksøker har i prosesskriv 12. september kommet med sine ytterligere bemerkninger med hensyn til domstolenes prøvelsesadgang i lys av Høyesteretts avgjørelse i storkammer. Staten har fått frist på 14 dager etter mottakelsen av prosesskrivet til å inngi sine merknader. Prosesskrivet ble mottatt fra tingretten den 19. september, og staten legger derfor til grunn at fristen løper ut den 3. oktober.

Statens syn er at saksøkers prosesskriv bekrefter at søksmålet utelukkende gjelder forhold som domstolene ikke kan prøve i et gyldighetssøksmål. Saken bør derfor avgjøres ved forenklet domsbehandling, jf. tvisteloven § 9-8. Dette blir nærmere redegjort for i pkt. 2 nedenfor. I pkt. 3 redegjøres det for statens sakskostnader.

2 Saken bør avgjøres ved forenklet domsbehandling

2.1 Lovens Vilkår

Hvis det er klart at et krav som er fremmet, ikke for noen del kan gis medhold, kan retten etter begjæring avgjøre kravet ved dom etter forenklet domsbehandling, jf. tvisteloven § 9-8 (1). Staten har fremsatt slik begjæring, og spørsmålet ble også behandlet muntlig i det saksforberedende rettsmøtet.

Forenklet domsbehandling kan benyttes der utfallet er åpenbart. Vilkåret er det samme som vilkåret for å nekte anker fremmet for lagmannsretten etter § 29-13 annet ledd, se Schei m.fl. Tvisteloven side 416. Etter statens syn er vilkåret oppfylt her. For at retten skal gi saksøker medhold, må den fravike Høyesteretts nylig avsagte og enstemmige dom i storkammer. Det er det etter statens syn ikke grunnlag for. Tvert i mot bygger Høyesteretts behandling av Baneheiasaken på en klar forutsetning om at vår sak skal løses på samme møte. Dette fremkommer for det første ved at kompetansespørsmålet ble behandlet av Høyesterett etter direkte anke, jf. ankeutvalgets kjennelse 15. desember 2011 (HR-2011-2335-U) avsnitt 6 flg:

Tvisteloven § 30-2 første ledd oppstiller som vilkår for direkte anke at saken reiser "særlig viktige prinsipielle spørsmål som det er av betydning raskt å få Høyesteretts standpunkt til", og at "hensynet til forsvarlig behandling av saken ikke taler mot direkte anke". Hvorvidt tillatelse skal gis innenfor disse rammer, beror på et skjønn. Direkte anke er et unntak fra den ordinære prosessordning og skal bare tillates dersom det foreligger et særlig behov for det.

For det annet viste ankeutvalget i sin begrunnelse for å tillate direkte anke særskilt til vår sak, som var stanset i påvente av en avklaring av kompetansespørsmålet i Høyesterett:

Ankeutvalget er kommet til at det er behov for raskt å få avklart domstolenes kompetanse ved overprøving av Gjenopptakelseskommisjonens vedtak. Det gjelder en prinsipiell avklaring av domstolenes kompetanse på et viktig område, og etter det som er opplyst, har Oslo tingrett besluttet å stanse saksbehandlingen i en sak i påvente av avgjørelse i denne saken.

Det ligger i dette at tingretten må avgjøre vår sak innenfor de begrensninger som er oppstilt av Høyesterett i storkammer. Det bemerkes for øvrig at den underliggende saken om gyldigheten av Gjenopptakelseskommissjonens vedtak i Baneheiasaken ble hevet ved Borgarting lagmannsretts kjennelse 14. januar 2013 etter at saksøker trakk sitt krav.

Vår sak synes etter dette å ligge i kjerneområdet for en anvendelse av forenklet domsbehandling. Om kravet også skal avvises grunnet manglende rettslig interesse er det i tilfelle ikke behov for å ta stilling til, jf. tvisteloven § 9-6 (3) siste punktum.

2.2 Grunnlaget for ugyldighet er anførte "grove, åpenbare eller grunnleggende" feil i kommisjonens bevisbedømmelse

Hvilke forhold som etter saksøkers syn gjenstår av grunnlaget for ugyldighet dersom tingretten legger storkammerdommen til grunn, er listet opp i prosesskriv 3. januar 2013 side 12 flg. og, noe mer summarisk, i prosesskriv 12. september side 3-4.

Fellesnevneren for angrepene på kommisjonens avgjørelser er at Torgersen er uenig i kommisjonens bevisbedømmelse. Dette gjelder i særdeleshet det såkalte barnålsbeviset, tannbittbeviset og avføringsbeviset. Det anføres at kommisjonen har vektlagt feil bevis, det er lagt "feil" eller "gale" fakta til grunn, kommisjonens logikk knyttet til bevis er "vannvittig" og bevis har "sviktet" uten at kommisjonen skal ha tatt stilling til dette osv. Videre anføres det at kommisjonen ikke har forklart hvilke bevis som i dag kan begrunne at Torgersen er skyldig.

Torgersen anfører at de anførte feilene i kommisjonens bevisbedømmelse utgjør brudd på "grunnleggende saksbehandlingsregler og dessuten samtidig er grove og/eller åpenbare feil ved saksbehandlingen" (prosesskriv 12. september).

2.3 Saksøkers påstandsgrunnlag faller utenfor det som kan prøves i et gyldighetssøksmål

Etter statens syn kan ikke kommisjonens bevisbedømmelse prøves selv om det anføres at bruddene er grove. En slik regel ville i praksis tilsidesette storkammeravgjørelsen. Dette illustreres av saksøkers eget syn på domstolsprøvingen slik dette er utlagt i prosesskrivet 12 september:

Dersom retten finner at (grove eller grunnleggende) feil er gjort, oppstår spørsmålet om disse feilene leder til ugyldighet for kommisjonens vedtak. Da er det allerede tatt stilling til, fastslått og avklart av retten at saksbehandlingsfeilene er grove, åpenbare eller grunnleggende. Faktum vil nå gjennom denne prosessuelle prøvingen være klarlagt omtrent fullt ut. Derfra er veien særdeles kort til også å vurdere og ta stilling til om feilene kan ha vært utslagsgivende for det utfallet saken fikk hos kommisjonen og om vedtaket også er ugyldig (prosesskrivet side 2).

Det må være åpenbart at storkammerdommen ikke kan forstås slik at overprøving skal foretas på denne måten. Høyesterett har uttrykkelig slått fast at bevisbedømmelsen ikke kan overprøves av domstolene. En overprøving ville komme i konflikt med forutsetningene for opprettelsen av Gjenopptakelseskommissjonen (Høyesterett avsnitt 75):

Domstolene må derimot være avskåret fra å prøve kommisjonens bevisbedømmelse. De hensyn som bar etableringen av en egen kommisjon, har særlig relevans for bevisbedømmelsen. Kritikken mot praksis etter den tidligere ordningen rettet seg først og fremst mot denne siden. Gjennom den mulighet og plikt kommisjonen har til å utrede sakene på egen hånd, er den særlig godt rustet til å håndtere bevisbedømmelsen. Jeg anser det som uheldig og i strid med tanken bak etableringen av kommisjonen, om domstolene skulle kunne gjøres til en arena for omkamp om bevisene. Som det pekes på i proposisjonen side 64, ville en slik ordning lett ha redusert kommisjonens rolle til en utredningsenhet for domstolene (understreket her).

Høyesterett stopper imidlertid ikke her. Som følge av at domstolene ikke skal gjøres til en arena for omkamp om bevisene, er også adgangen til å overprøve den konkrete rettsanvendelse begrenset ut over det som ellers gjelder ved overprøving av forvaltningsvedtak (avsnitt 76):

Etter min mening kan heller ikke den konkrete rettsanvendelsen prøves. De aktuelle bestemmelsene i straffeprosessloven gir til dels anvisning på meget skjønsmessige vurderinger. Etter § 391 nr. 3 er det således avgjørende om en ny omstendighet eller et nytt bevis "synes egnet" til å føre til frifinnelse, og etter § 392 annet ledd er det spørsmål om "særlige forhold" gjør det tvilsomt om dommen er riktig. For å avgjøre om disse kriteriene er oppfylt, må kommisjonen nødvendigvis gå relativt grundig inn på de bevisene som ble ført i straffesaken. Jeg kan vanskelig se at domstolene skal kunne overprøve kommisjonens konkrete rettsanvendelse uten å gjøre det samme. En prøving av denne rettsanvendelsen vil derfor reelt sett lett åpne for en omkamp om bevisbedømmelsen – noe jeg som nevnt mener er i strid med lovgivers forutsetninger (understreket her).

Etter at Høyesterett har gjort seg ferdig med domstolenes adgang til å overprøve bevisbedømmelsen og den konkrete rettsanvendelsen, blir grensene for vurdering av kommisjonens saksbehandling trukket opp. Også denne overprøvingen underlegges klare begrensninger: Når domstolene ikke kan overprøve kommisjonens bevisbedømmelse, får det klare konsekvenser for prøvingen av kommisjonens saksbehandling (avsnitt 77):

Domstolene må derimot prøve om kommisjonen har fulgt grunnleggende saksbehandlingsregler, for eksempel at kravene til habilitet og kontradiksjon er oppfylt – noe som også er forutsatt av Høyesteretts ankeutvalg i Rt-2008-1571. Med mindre det er tale om grove og åpenbare feil, må imidlertid andre sider av kommisjonens saksbehandling falle utenfor prøvingsadgangen. Jeg finner grunn til særlig å nevne kommisjonens utredningsplikt. Utredningsplikten er helt sentral i kommisjonens arbeid for å klarlegge de faktiske forhold, og det ville bryte med grunntanken bak etableringen av kommisjonen om domstolene kunne overprøve kommisjonens vurderinger av hvilke utredninger som er nødvendige. Som fremholdt i proposisjonen side 104, uttrykker bestemmelsen om utredningsplikt en rettslig standard som forutsetter en nærmere avveining i den enkelte sak. Domstolene kan vanskelig prøve om denne standarden er overholdt uten å måtte bevege seg inn på bevisbedømmelsen (understreket her).

Anførsler om feil i bevisbedømmelsen, hva enten dette formuleres som feil i faktum, feil rettsanvendelse eller saksbehandlingsfeil faller etter dette utenfor hva domstolene kan prøve. Dette gjelder uten unntak. Den prøving Torgersen legger opp til inviterer tingretten, i strid med anvisningene fra Høyesterett, til å vurdere holdbarheten av bevisene i straffesaken fra 1958. En slik overprøving ville, som Høyesterett formulerer det, bryte med grunntanken bak etableringen av kommisjonen.

3 Sakskostnader

Hvis saksøkte frifinnes, bør staten tilkjennes saksomkostninger. Vilkårene for dette anføres å være til stede.

Stevningen og den videre saksforberedelsen i saken nødvendiggjorde betydelig arbeid, både for oss som prosessfullmektiger og for kommisjonen. Da stevningen ble uttatt forelå ennå ikke avklaringen i Baneheia-saken av domstolenes kompetanse. I denne situasjonen ble de nødvendige forberedelser startet, jf. gjennomgangen i statens tilsvare og fremleggelsen av dommer og gjenopptakelsesnektelser (kjennelser og avgjørelser fra kommisjonen). Til tross for avklaringen som kom i Baneheia-saken, har saksforberedelsen frem til i dag innebåret atskillig arbeid. Det har vært grunn til å gjøre bruk av to advokater i saken, men ikke under rettsmøtet som nylig ble holdt.

Saksøkte er blitt stående ved å kreve saksomkostninger bare for deler av det nedlagte arbeidet, med kr. 40.000. (Etter en timesats med kr. 1.350 tilsvarer det ca. 30 timers arbeid, hvorav 10 timer passende kan henføres til arbeid til og med tilsvaret.) Det påløper ikke merverdiavgift.

4 Påstand

For å reflektere at saken nå kun verserer mellom Torgersen og kommisjonen, nedlegges slik korrigert

Påstand:

- 1. Staten v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker frifinnes.*
- 2. Staten v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker tilkjennes saksomkostninger."*

Fra prosesskrift av 13.10.13 fra Tennøe hitsettes:

*"For **barnålsbeviset** har kommisjonen opprettholdt den absolutte sikkerheten dette beviset ble antatt å gi i 1958 ("barnålsbeviset (er) i alle fall ikke svekket"). Det er et faktum at*

slike barnåler som ble funnet i kjelleren og i Torgersens dress finnes overalt der det vokser gran og at de er den vanligste typen barnåler man får på seg i granskog. I 1958 ble det lagt til grunn at slike barnåler bare fantes ett sted i verden, nemlig på åstedet. Dette var (den eneste) begrunnelsen for dette bevisets svært store sikkerhet, og da sier det seg selv at dette beviset har sviktet helt.

Kommisjonen har ikke rettslig adgang til å legge vekt på andre omstendigheter (i Torgersens disfavør) som kunne gi barnålsbeviset sikkerhet enn de omstendighetene som kom frem i 1958. Så vidt jeg forsto Regjeringsadvokaten i det saksforberedende møtet, sa han seg enig i dette rettslige synspunktet. Det er derfor en avgjørende saksbehandlingsfeil at kommisjonen har lagt avgjørende vekt på hva den utledet av den sakkyndige Kåre Venns forklaring. Men ikke nok med det: Kommisjonen har snudd faktum på hodet for så vidt gjelder det som ble opplyst. Av de entydige forklaringene til både påtalemyndighetens sakkyndige og Torgersens for 5 – 15 år siden fremgikk at barnåler av den korte typen, som var den typen man fant i dressen, er den klart vanligste typen å få på seg. Kommisjonen har lagt det motsatte faktum til grunn og begrunnet sikkerheten med at barnåler av den korte typen er meget sjelden å få på seg, og at det er tilsvarende sjeldnere å få fem slike korte nåler på seg.

--

Den vurdering som det vel er mest opplagt og i øyeblikkende at kommisjonen skulle foretatt, men likevel helt har hoppet over i samlet vurdering, er om sakens motbevis gir så stor sikkerhet for at Torgersen er uskyldig at det er tvil om dommen er riktig. Alle normalt utviklede personer forstår at bevisene som trekker begge veier må tas med i vurderingen både i straffesaker og ellers dersom det er tvil eller uenighet om faktum. Hva som har gått av kommisjonsmedlemmene her, kan man bare lure på. Men slik er det dessverre en rekke steder. En rekke av resonnementene fra kommisjonen gjør det vanskelig å forstå avgjørelsen kan være fattet av personer med en normalt utviklet forstand. Fordi motbevisene gir stor sikkerhet samtidig som bevisene i Torgersens disfavør har sviktet helt eller i hvert fall neste helt, er det særlig opplagt at en slik vurdering av motbevisene skulle vært foretatt."

Fra prosesskrift av 17.10.13 fra ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell hitsettes:

"Det vises til saksøkers prosesskriv 13. oktober 2013.

Prosesskrivet bringer intet nytt, og staten fastholder standpunktet om at søksmålet slik det står for tingretten, utelukkende gjelder forhold domstolene ikke kan prøve i en sak om gyldigheten av et vedtak fra kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Det vises til vårt prosesskriv av 2. oktober d.å.

I tilknytning til saksøkers gjennomgang av barnålsbeviset i prosesskrivet side 6, er det grunn til å kommentere ett forhold. Saksøker gjør der gjeldende at kommisjonen ikke har

"rettslig adgang til å legge vekt på andre omstendigheter (i Torgersens disfavør) som kunne gi barnålsbeviset sikkerhet enn de omstendighetene som kom frem i 1958". I prosesskrivet anføres at denne side har sagt seg enig i dette synspunktet i det saksforberedende rettsmøtet.

Det er ikke riktig. Kommisjonen har ved sin vurdering av vilkårene i straffeprosessloven § 391 nr. 3 og § 392 tatt i betraktning alle nye og gamle sakkyndige vurderinger av de opprinnelige bevisene fra straffesaken i 1958. Høyesteretts kjæremålsutvalg forholdt seg på samme måte ved sin behandling av saken i 2001, se eksempelvis kjennelsen side 20-23 for så vidt gjelder barnålsbeviset (bilag til statens tilsvarende side 310 – 313).

Saken synes nå klar for avgjørelse. Forutsatt at det ikke blir ytterligere prosesskrivutveksling vil staten ikke kreve sakskostnader ut over det som er angitt i prosesskriftet 2. oktober 2013."

Rettens bemerkninger

Forenklet domsbehandling

I medhold av tvisteloven § 9-8 kan retten, etter begjæring fra en av partene, avsi dom under saksforberedelsen ved forenklet domsbehandling. Det grunnleggende vilkåret for forenklet domsbehandling er at det må være klart at et krav som er fremmet, ikke for noen del kan gis medhold. Dette kravet skal forstås strengt, slik at det kun er i de tilfelle der utfallet er åpenbart at forenklet domsbehandling skal benyttes, jfr. Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 394. Adgangen til forenklet domsbehandling er begrunnet i behovet for raskt og effektivt å kunne avgjøre håpløse krav, jfr. NOU 2001:32A s. 145 – 146.

Saksøkte har begjært forenklet domsbehandling, og spørsmålet ble også behandlet muntlig i det saksforberedende rettsmøtet den 11.09.13. Saksøker har videre fått anledning til å uttale seg etter det saksforberedende møte, både om hvorvidt saken skal avgjøres ved forenklet domsbehandling, og sitt syn på saken for øvrig. Det vises til redegjørelsen ovenfor.

Som det vil framgå av rettens merknader nedenfor, har retten funnet det klart at saksøker ikke for noen del kan gis medhold i sitt krav, og retten finner at forenklet domsbehandling her vil være åpenbart hensiktsmessig og fornuftig.

Saksøkers krav

Saksøker har som det framgår ovenfor frafalt kravene i stevningens påstandspunkter 2 – 5, slik at kravet nå er begrenset til påstandens pk. 1 om at Gjenopptakelseskommisjonens vedtak er ugyldige.

Domstolene kan prøve gyldigheten av kommisjonens avgjørelse. Domstolenes prøvelsesrett er imidlertid her svært begrenset. Det vises til avgjørelsen fra Høyesterett (storkammer) av 29.03.12, inntatt i Rt-2012-519. Av denne følger at prøvelsesretten ikke omfatter Gjenopptakelseskommisjonens bevisbedømmelse og at den konkrete rettsanvendelse heller ikke kan prøves. Det vises til avsnitt 75 og 76, gjengitt ovenfor side 15.

Når domstolene ikke kan prøve kommisjonens bevisbedømmelse, har dette også fått følger for prøvingen av kommisjonens utredning og begrunnelse. Det vises her til Høyesteretts uttalelse i avsnitt 77 i dommen, gjengitt ovenfor side 15.

Grunnlaget for påstanden om ugyldighet er knyttet til kommisjonens bevisbedømmelse. Dette kommer klart til uttrykk flere steder i stevningen. Fra side 1 hitsettes:

"Saken gjelder spørsmålet om vedtakene er ugyldige. Som ugyldighetsgrunner påberopes først og fremst at bevisene slik de må forstås, ikke gir kommisjonen anledning til å avslå gjenopptakelse. Dernest anføres at kommisjonens saksbehandling, begrunnelser og konklusjoner lider av så mange og eksepsjonelt store feil som alle går i samme retning, at vedtakene, uansett dette, er ugyldige fordi feilene må antas å ha vært utslagsgivende for det resultat kommisjonene har kommet til."

Videre hitsettes fra stevningen side 3:

"Saken dreier seg i hovedsak om følgende problemstillinger: Først i hvilken utstrekning de 3 bevisene har sviktet og i hvilken utstrekning kommisjonene legger denne bevissvikten til grunn for sin avgjørelse. Dernest om det fortsatt foreligger nok bevis som kan begrunne Torgersens skyld med den sikkerhet som en straffedom forutsetter. Det tredje spørsmålet er av mer juridisk art, nemlig i hvilken utstrekning gjenopptakelseskommisjonene, selv om det er bevis nok i Torgersens disfavør, har anledning til å avslå en gjenopptakelsesbegjæring med grunnlag i den gamle dommens skyldvurdering når denne skyldvurderingen lider av så store feil at kommisjonen må til med en ny (sin egen !) skyldvurdering, jfr. stevningens pkt. 7.

Det avgjørende spørsmålet er om avslagene er ugyldige. Det er mange ugyldighetsgrunner: Verken bevisene slik de vurderes i dag eller skyldvurderingen fra

1958 holder til å avslå gjenopptakelse. I tillegg kommer en rekke andre ugyldighetsgrunner med grunnlag i de mange eksepsjonelt store/grove feil kommisjonene har gjort seg skyldig i ved behandling av Torgersens begjæringer: Ugyldighet på grunn av en rekke uholdbare/logiske begrunnelser og konklusjoner under veis. Avgjørelsene er vilkårlige. Mangel på adekvat begrunnelse og derfor også adekvat vurdering for at det er tilstrekkelige bevis i Torgersens disfavør. Mangel på vurdering av betydningen av at sakens sikreste bevis helt har sviktet. Mangel på samlet vurdering av betydningen av at alle 3 bevisene har sviktet. Begrunnelser som er uten innhold og fornuftig mening. De fleste av feilene er så store at det anføres at hver enkelt av dem leder til ugyldighet. Dessuten anføres at summen av feilene selvsagt også medfører ugyldighet. Fordi alle feilene går i samme retning, blir det ekstra klart at feilene har vært utslagsgivende for resultatet som kommisjonene har kommet til.

--

2. Bevisene i saken i 1958

I 1958 forelå de 3 nevnte spor (bevis) som den gangen ga en overveldende sikkerhet for at Torgersen var gjerningsmannen. Disse bevisene har vist seg å svikte, men ikke fullstendig, bare nesten fullstendig. Jeg kommer tilbake til omfanget av svikten i pkt. 3 og kommisjonens oppfatning av svikten og betydningen av kommisjonens oppfatning i pkt. 6.

Utover disse 3 bevisene forelå det bare indisier med svært begrenset vekt, om noen vekt i det hele tatt, som talte mot Torgersen."

Videre hitsettes fra side 38 og 39:

"Etter mitt skjønn lider vedtakene fra gjenopptakelseskommisjonene i Torgersens gjenopptakelsessak av følgende svært klare feil, oppsummert i den rekkefølge de er nevnt i stevningen:

11.1 *Kommisjonen av 2010 har diktet nye bevis som ikke eksisterer i saken.*

11.2 *Kommisjonene legger til grunn at normal anledning til å stille spørsmål til de sakkyndige i retten har avverget mulige gale oppfatninger av bevisene, til tross for at man vet at de sakkyndige også i spørsmålsrunden i retten fastholdt og faktisk forsterket sine uriktige fremstillinger av den sikkerhet som bevisene ga for Torgersens skyld.*

11.3 *Kommisjonene vurderer barnålsbeviset som minst like sikkert nå som i 1958 til tross for at de tre egenskapene ved barnålene som var avgjørende for dette bevisets sikkerhet, har sviktet, to av egenskapene fullstendig, den tredje nesten fullstendig.*

11.4 *Kommisjonenes sannsynlighetsvurdering for at de 5 barnålene i Torgersens dress måtte stamme fra gjerningsstedet, dels fordi de var korte, dels fordi en sakkyndig etter en hel dag med undersøkelser i skogen hadde fått 19 barnåler på seg av varierende lengde, er håpløst ulogisk.*

- 11.5 *Kommisjonene har foretatt ny bevisvurdering for barnårsbeviset, hvilket det ikke er anledning til for kommisjonene.*
- 11.6 *Kommisjonene har fordi det er usikkert hvor stor vekt som ble lagt på barnårsbeviset ikke funnet grunnlag for å tillegge feil med dette beviset betydning.*
- 11.7 *Kommisjonene har med en "begrunnelse" kommisjonsmedlemmene selv må vite er helt uten verdi, også ignorert betydningen av at tannbittbeviset har sviktet helt.*
- 11.8 *Tilsvarende feil er også gjort for avføringsbeviset.*
- 11.9 *Kommisjonene har neglisjert sin åpenbare forpliktelse til å vurdere den samlede betydningen av at de 3 bevisene har sviktet hvilket utgjør den ene av de to hovedvurderingene som kommisjonene skulle foreta i saken.*
- 11.10 *Mangel på begrunnelse her må oppfattes slik at dette forhold ikke i det hele tatt er vurdert, hvorefter denne mangel på begrunnelse og vurdering alene medfører at avgjørelsen er vilkårlig.*
- 11.11 *Kommisjonene har ikke vurdert i hvilken utstrekning de i sin skyldvurdering kan fravike skyldvurderingen i den gamle dommen.*
- 11.12 *Kommisjonen kan ikke bruke skyldvurderingen fra 1958 som grunnlag for den skyldvurdering de har lagt til grunn for sitt avslag på Torgersens begjæring, dertil er de mulige skyldvurderingene for forskjellige.*
- 11.13 *Kommisjonenes hovedbegrunnelse (bevisumiddelbarhet og kontradiksjon i 1958) for å avslå gjenopptakelse er helt uten verdi, og det må kommisjonsmedlemmene ha visst.*
- 11.14 *Kommisjonene har avgjort saken uten å gi en adekvat begrunnelse av om bevisene slik de nå forstås, kan begrunne at Torgersen var skyldig. Kommisjonene har derved droppet den viktigste totalvurderingen i saken som da er den andre av de to viktigste vurderingene som kommisjonene skulle foreta. Avgjørelsen må derfor anses som ubegrunnet.*
- 11.15 *Man må legge til grunn at mangel på (adekvat) begrunnelse her medfører at det heller ikke foreligger en adekvat vurdering av saken.*
- 11.16 *Mangel på denne hovedbegrunnelse medfører at avgjørelsen er vilkårlig. Også de andre feilene vurdert hver for seg eller samlet viser at avgjørelsene er vilkårlige.*
- 11.17 *Kommisjonsmedlemmene har ikke klart å begrunne Torgersens skyld.*
- 11.18 *Kommisjonsmedlemmene må ha bestemt seg for hva de ville komme til uavhengig av hvordan bevisene lå an.*
- 11.19 *Kommisjonene har gjennomgående fusket med bevisene i saken.*
- 11.20 *Kommisjonsmedlemmene har avgjort saken mot bedre vitende. En rekke begrunnelser, konklusjoner og gjengivelser av fakta er så gale at de viser dette.*
- 11.21 *Samtlige feil går i én retning, nemlig i Torgersens disfavør hvilket øker sannsynligheten for at feilene i sum er utslagsgivende for det resultat kommisjonen har kommet til."*

Det framgår av ovennevnte at saksøker er uenig i kommisjonens bevisbedømmelse. Saksøkte går i rette med bevisvurderingen under ulike vinklinger og formuleringer, alt fra feil i faktum, feil rettsanvendelse og saksbehandlingsfeil.

I senere prosesskriv utdyper saksøker nærmere sine innvendinger. I prosesskrift av 27.06.11 (dok. 8) gjennomgår saksøker ulike vitneforklaringer (6 stk) som bestrides å knytte Torgersen til drapet, og at kommisjonen sin vurdering av vitneforklaringene er *"fri diktning fra kommisjonen uten faktiske holdepunkter"* og at *"summen av disse 6 vitneforklaringene innebærer slik som ovenfor nevnt, at man kan utelukke at det var Torgersen som fulgte etter Rigmor fra Karl Johan til Skippergata 6 b."*

Realiteten i disse anførselene fra saksøker er at kommisjonen har vurdert bevisene annerledes enn Torgersen og hans prosessfullmektig.

Som det framgår ovenfor gir saksøker i klare ordelag uttrykk for at kommisjonens bevisbedømmelse er feil. Senere, og i lys av Høyesteretts storkammeravgjørelse, endrer saksøker etter hvert etiketten på sine innvendinger mot kommisjonens avgjørelser. Realiteten i anførselene er imidlertid de samme. Fra saksøkers prosesskriv av 30.04.12 (dok. 32) hitsettes:

"Den avgjørelse som er truffet av Høyesterett i 2012 gjør ingen endring i mine faktiske anførsler. Anførselene fastholdes derfor. For ordens skyld presiserer jeg at feilene vedrørende Gjenopptakelseskommisjonenes bevisvurdering er så grove at de også er saksbehandlingsfeil som har hatt betydning for sakens utfall. I tillegg medfører dommen fra 2012 at jeg fremmer ytterligere en anførsel:

Høyesteretts avgjørelse av 2001 er grovt uforsvarlig. Særlig gjelder dette vurderingen av barnårsbeviset. Det er en grov saksbehandlingsfeil som kan ha fått betydning for resultatet av Gjenopptakelseskommisjonenes vedtak at Gjenopptakelseskommisjonene uprøvd har lagt Høyesteretts grovt uforsvarlige bevisvurdering i 2001 til grunn for sin avgjørelse.

Det vil bli påberopt for tingretten at tingretten på vanlig måte plikter å følge straffeprosesslovens bestemmelser for så vidt gjelder hvilken prøvelsesrett som domstolene har i forhold til Gjenopptakelseskommisjonens vedtak. Herunder anføres at tingretten også plikter å følge Stortingets mening med loven i den utstrekning denne mening er klart uttalt i lovforarbeidene og ikke er i motstrid med lovens bestemmelser eller rettskilder med høyere rangorden enn straffeprosessloven".

Retten ser det således slik at saksøker tar til ordet for at tingretten skal se bort fra Høyesteretts enstemmige storkammeravgjørelse og legge en annen, og således uholdbar, rettsoppfatning til grunn.

Det vises videre til saksøker sitt prosesskrift av 03.01.13 (dok. 38), se særlig side 12 – 18 hvor saksøker igjen inviterer til å gå inn i kommisjonens konkrete vurdering av bevisene, og hvor det på side 18 tredje siste avsnitt heter at *"Det anføres at storkammerdommen ikke*

er til hinder for at denne vanvittige bevisbedømmelsen av sakens hovedgrunnlag kan prøves."

Saksøkers anførsel om saksbehandlingsfeil er således bare et annet navn på det samme, nemlig en omkamp om bevisene.

Det framgår av Schei m.fl. Tvisteloven kommentarutgave 3. utg. bind I side 21 at *"dersom grunnlaget for søksmålet uttrykkelig og utelukkende er begrenset til spørsmål domstolene ikke kan prøve, kan søksmålet måtte avvises fordi man ikke står overfor et rettskrav... En annen sak er at i slike tilfeller vil det ofte være mulig , gjennom en omformulering av påstanden, å få fremmet det som et rettskrav."*

Retten finner imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på dette, idet det her er klart grunnlag for å frifinne saksøkte uten å ta stilling til spørsmål om avvisning, jfr. tvisteloven § 9-6 tredje ledd siste pkt. For at Torgersen skal kunne få medhold i sitt søksmål så må tingretten måtte fravike Høyesteretts storkammeravgjørelse, og således legge en uholdbar rettstilstand til grunn for sin avgjørelse.

Det er etter dette klart at kravet som er fremmet, ikke for noen del kan gis medhold. Saksøkte blir etter dette å frifinne.

Saksomkostninger

Saksomkostningene skal avgjøres etter tvisteloven § 20-2.

Retten finner at saksøkte har krav på full erstatning for sine saksomkostninger fra motparten, idet ingen av unntaksbestemmelsene i § 20-2 tredje ledd kan få anvendelse. Saksøktes prosessfullmektig har inngitt omkostningsoppgave på kr. 40.000,-.

I prosesskriv av 14.10.13 reiste Tennøe innsigelser mot oppgaven. I prosesskriv av samme dag fra ass. regjeringsadvokat Tolle Stabell heter det:

"I prosesskriv av i dag misforstår saksøkeren statens krav om saksomkostninger fremsatt i pkt. 3 i vårt prosesskriv 2. oktober 2013. Frafallelsen av de opprinnelige påstandspunktene 2 til og med 5 foranlediget ikke krav om saksomkostninger på statens side. Beløpet angitt i prosesskrivets pkt. 3 forutsetter at staten "nå frifinnes". Etter at de nevnte påstandspunktene ble frafalt, utgjorde altså staten "staten v/Gjenopptakelseskommisjonen". Det er korrekt slik den annen side skriver i dag, at søksmålet rettet mot staten v/riksadvokaten har medført helt begrenset separat arbeid på vår side."

Ved e-post av samme dag den 14.10.13 meddelte Tennøe at *"På bakgrunn av oppklarende prosesskrift fra Regjeringsadvokaten av i dag, trekkes mitt ovennevnte prosesskrift tilbake"*.

Sakskostnadene anses nødvendige og legges til grunn, jfr. tvisteloven § 20-5.

SLUTNING

1. Staten v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker frifinnes.
2. Fredrik Fasting Torgersen dømmes til å betale saksomkostninger til staten v/Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker med kr. 40.000,- - førtitusen – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Bjørn Askim

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.